Marafkó László

Karcok – hidegtűvel

Álom és állam

A hatvanas évek végén, ifjú házasként néhány évig feleségem szüleinek lakásában éltünk. Egyik hajnalban csengetés. Apósom kimegy, majd sápadtan benyit: „Téged keresnek". Egy zordon rendőr, kinézetétől nekem is összeszorul a gyomrom. A csengőfrász már nem jellemző, de ha „egy közeg" ébreszt, az mégis… „Ezt vegye át" – és egy lezárt idézést nyújt át. Apósom megkockáztatja: „Nem lehetett volna napközben…" „Most járt le a szolgálatom, és útba esett."

Az idézés szabálysértésre vonatkozik. Egy hónappal korábban egy nagy állomáson a lépésben betolató vonat lépcsőjére még mozgás közben vagy százan felléptünk, hogy legyen ülőhelyünk. Egy felajzott vasúti rendőr végigszaladt a kocsikon, s amennyire az indulásig futotta, annyi kihágónak felvette az adatait (a mi kupénkban ötből csak nekem, nyilván olyan gyanús, szemüveges képem van), és feljelentett.

A hajnali csengetés már a még ismeretlen kimenetelű eljárás büntetési része…

Az elérhetetlen szépség

Varsó, Hotel Victoria, 1986 januárja: európai értelmiségi találkozó. Vagy negyven évvel korábban, a világháború után volt itt már hasonló, de a mostani más, a vendéglátók ama nyilvánvaló szándékával, hogy enyhítsék a Jaruzelski tábornok által bevezetett szükségállapot után öt évvel is az országot körülvevő fagyos nemzetközi légkört. Természetesen a hazai ellenzékük, így a Szolidaritás képviselőinek teljes kiiktatásával, azaz belügyi túlbiztosítással. Egy másik magyar lap is kiküldött egy ifjú munkatársat, aki nemrégiben fejezte be tanulmányait egy nyugati egyetemen, s naiv módon lezseren, khakiszínű, ún. NATO-kabátban jár a konferenciastílt képviselő, tehát öltönyös, nyakkendős nyüzsgésben. Emiatt tízpercenként terelik félre a civil ruhás lengyel biztonsági emberek, szinte meg kell mentenem az őrizetbe vételtől. Ugyanis nem sejtette, hogy a lengyel ellenzékieknek amolyan formaruhájuk ez a NATO-kabát.

Kora reggel, majhogynem borotválkozása közben már nyilatkozott nekem Szaggyejev, a Gorbacsov-tanácsadó atomfizikus, de jó lenne még

a nagyüzem előtt elcsípni valakit. Ebben a percben a hallban királynői jelenség vonul át: ifjúkorom nőideálja, a Wajda-filmek sztárja, a Légió és a Minden eladó hősnője, a hódítóan szép Beata Tyszkiewicz. Felgyorsítok, s franciául kérem, hogy nyilatkozzon a Magyar Nemzetnek. Sietősen mondja, hogy forgatásra indul (közben már kint is vagyunk az épületből s bent a zimankóban), de holnap újra itt lesz, az alkalmasabb. Begyújtott motorral egy kocsi vár rá, pompás bundáját kissé megemeli, beszáll, s én ott maradok a mínusz tizenhat fokos hidegben. Zakóban. Indulok vissza a főbejárathoz, amelynek marcona ajtónállója keresztbe áll, és a fejével nemet int. Mi a csuda, hiszen most jöttem ki, egyébként is itt lóg a nyakamban az akkreditálási kártyám… Odakapok, semmi. Se kártya, se zsinór. A kapuőr rezzenéstelenül figyel. A fenébe, az igazolványt nyilván elhagytam a loholásban. A kocsibeálló előtti havas, letaposott járdát pásztázom, műanyag toknak semmi nyoma. Úgy látszik, itt, a győzelem szállodája előtt fogok megfagyni, a magyar–lengyel barátság szobraként. Újra matatok, amikor az ujjam beleakad valamibe. Hála istennek, a zsinór. A sietésben a kártya a hátamra csapódott, a zsinór pedig becsúszott a zakó hajtókája alá. A lengyel karatebajnok udvariasan félreáll.

Másnap mégsem a győzelem, a vereség teljesedik be: Tyszkiewicz nem jött el a „randevúra”. Diplomatikusan lepasszolt. Lapomnak majd otthon cifrázhatom, hogy milyen élmény a (még az interjúval is!) elérhetetlen női szépség.

ElixÍR

Egykori kollégám tudta, hogy súlyos műtéte után a jókora sebforradásra és a beültetett védőhálóra nagyon vigyáznia kell, tehát még buszra szállnia is kockázatos. Ki is várta mindig azt a napszakot, amikor szellősebbek voltak a kocsik. Még nem volt internet, hogy e-mailben juttassuk el hozzá a korrektúrát, így a vastagabb, hétvégi számokba szánt, briliáns stílusú írásait mindig kénytelen volt maga javítani. Először megpróbáltatásnak véltük a részéről, amikor péntekenként megjelent, feltette szemüvegét, gondosan kijavította a hasáblevonatot, s megvárta azt az oldalt, amelyikbe betördelték az „anyagát”, közben hallgattuk évődő avagy régi „nagyágyúkat” megidéző történeteit. Az ifjabb munkatársak akár azt is hihették, akkoriban csupa tréfamester működött egy lapnál.

Amikor alakját már csak némely túlélő kollégánkra tett epés, de gyakran idézett jellemzése őrizte (példaként: „melegtollú” – ami ugyebár

a szerző szépelgő, érzelgős stílusára utalt), rájöhettünk: azok a korrektúra-órák tartották benne a lelket a műtét utáni időkben. Az írás elixíre.

A rejtőzködő névtelen

Könyvheti dedikálásomkor az érdeklődő arcok közt kíváncsi, vizsláto szempár. Ismerősnek tűnik, pár másodperc, s beugrik: egyetemi társ népes évfolyamunkból, évtizedek óta nem találkoztunk. Zárkózott, de ambíciózus fiú volt, nagy történeti munkát akart létrehozni. De a nevével később sosem találkoztam. Ha épp a könyvemet tenné elém, a legkínosabb volna megkérdezni, hogy hívják. Mert most a legnagyobb erőlködéssel sem jut az eszembe. Ha feleleventem a régi ismeretséget, feszengve még elkerülhetem a megszólítást, de ez meg olyan, mintha vásárlásra invitálnám. A sátor félárnyékában a pult előtt szorongók cserélődnek, mire valamire jutnék, az arc eltűnik. Némi megkönnyebbülés. S fanyar érzés: visszasüppedt a nagy műhöz szükséges névtelenségbe? Vagy menekült az ígéret beváltatlansága miatti magyarázkodástól?

A Szépvölgyi (nyelv)mester

Két géperejű jármű nem rendeltetésszerű találkozása a Szépvölgyi úton, avagy a durvulás esztétizáló metamorfózisa.

„Te túlkoros édesgyökér, azt hiszed, mert így bámulsz, nem verem be a kirakatüveged, hogy gerjednél az ősödre, te ivarhuszár, te népi kerámia, tépj el a Mutterhorn-alagútba, mert előkapom a bikacsökevényemet, aztán orálkodhatsz, meg tejelhetsz, akár van cascód, akár nincs, nekem kötelezőm se, csak ez a baseballütő."

Nocsak, az ököl már smafu?

Boldogok a…

„Te, képzeld el, a Csubi akkor odahajolt a Timihez és…, bruhahaha, aztán kivette a telóját, höhöhö, nem mondod, rögtön lehidalok, huhuhu, a kis hülye, ne már, na, tényleg, jaj, ez tök jó, anyám viszont teljesen hülye, olyat mond, hogy én, képzeld el, én, menjek el a Moncsihoz, ne már, bizti? Kr, kr, kr, bocsika, majdnem elfelejtettem, te, képzeld el a Norbi verdája nagyon baró, ő meg nagyon király, bevállalta a…, igen, igen, ezerrel…, de nem, tuti, na, olyan vagy…"

Tényleg olyan. A szemöldökráncolók meg kirobbantottak két világháborút. Így alapból lehidalhatnak.

Verba volant…

Az e-mail világgal eltűnnek a levelezések, pedig hordozókra menthetők lehetnének. Igaz, a pártállami K-telefonos döntések legizgalmasabb részének sincs nyoma.

Szó elszáll (a latin mondás meg végképp) – s az írás sem marad meg.

Háttérben fenyővel

Esküvői ebéd, verítékes mosolyok.

Sok boldogságot.

Még egy utolsó ölelés, egy elfelejtett apró ajándék.

Az étterem parkolója mögötti rézsűn egy növendékfenyő. Ágai mórikálnak a nyári áramlatban.

Jó utat.

Az ifjú férj egy éve hajnalban, keresztül az idegen városon, az állomásig. A lány esti ígérete, hogy majd együtt a vonathoz, elrúgott kőként pattog a kihalt úttesten. A be nem váltott szótól beroppan a jövő héja, megzápul a jelen.

Mégsem engedi el ezt a szép arcot, testet.

A nászúton sunnyogó nyaralótulajdonos, akárha leskelődne.

A lepedő, a takaró nyirkos: túl közel a tó.

A parton diadalmas tomporok, bóklászó mellek, érett sajt combok a pikkelyes fényben.

Pár év múltán – bár még megéri az unokája születését – elsőként az asztalfőn ülő idősebb férfi távozik el végleg. A fiatal férj emléktelen tudása: nagyapja az első nagy háborúban meghalt a fronton, fia, az ő apja akkor kiskamasz, s most majd élvezheti unokája felnövekedését.

A férfi évtizedeken át mindig törleszt valamiért, mígnem elfogy az élete.

Fizetség valamiért? Talán egy megvilágosító mondatért arról, ami elkövetkezett, az utolsó tiszta pillanatban, s ami után már csak a testetlen szétrajzás. Bár az a mondat már mindenképp ittmarad. Legfeljebb kapdoshat utána.

S az odaátig egyedül. Párban is csak külön-külön.

A sírnál olajosan verítékes arcok, a felmenők ismerős vonásaival, mint a régi kép elrontott változata.

Fia a valamikori étteremben, felidézni a zsebében lapuló képen levőket, akik már mindannyian temetőkben. A főpincér szabadkozik: nincs üres asztal a külföldiek látogatta méregdrága helyen.

Kint pendülő napfény s a fenyő: vöröses törzse megvastagodott, berepedezett kérge mintha megkövesedne. Az idő hegyoldalba vetett horgonya.

Majd mohón kaphat bele a tájszabászok fűrésze.